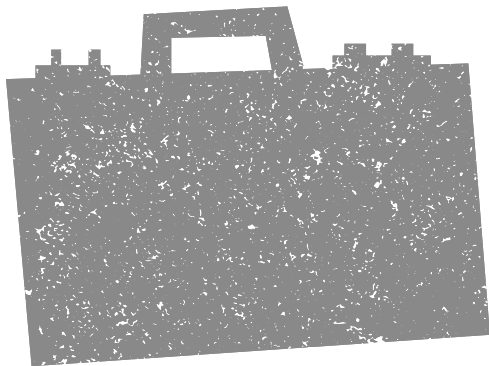

CECILIE ENGER

LÉLEGEZZ

Fordította Petrikovics Edit

CECILIE ENGER

LÉLEGEZZ

TYPOTEX

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

Az Európai Bizottság támogatást nyújtott ennek a projektnek a költségeihez.
Ez a kiadvány a szerző nézeteit tükrözi, és az Európai Bizottság nem tehető
felelőssé az abban foglaltak bárminemű felhasználásáért.

NORLA
Norwegian
Literature Abroad

This translation has been published with the financial support of NORLA.

Cecilie Enger: *Pust for meg*

Copyright © Gyldendal Norsk Forlag AS 2017 [All rights reserved.]

Hungarian translation © Petrikovics Edit, 2021

Hungarian edition © Typotex, Budapest, 2021

Engedély nélkül semmilyen formában nem másolható!

Az orvosi szakkifejezéseket dr. Molnár Krisztina lektorálta.

TYPOTEX VILÁGIRODALOM

ISSN 2064-2989

ISBN 978 963 493 115 7

Kedves Olvasó!

Köszönjük, hogy kínálatunkból választott olvasnivalót!

Újabb kiadványainkról, akcióinkról a www.typotex.hu

és a facebook.com/typotexkiado oldalakon értesülhet.

Typotex Kiadó

Alapította Votisky Zsuzsa, 1989

A kiadó az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók

és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.

Felelős kiadó: Németh Kinga

Főszerkesztő: Horváth Balázs

Felelős szerkesztő: Zombori Andrea

Tördelés: Leiszter Attila

Borítóterv: Nagy László

Készült a Pauker Nyomdában

Felelős vezető: Vértés Gábor

1

A kocsiban ültem, és egy ismeretlen nőre vártam.

A telefonban azt kérte, hogy ne szálljak ki az autóból, ne segítsek neki a csomagokkal, és ne üdvözljem az apját, aki a bérház bejárata előtt áll majd.

Évek óta nem esett ennyi hó Oslóban, mondta egy hang a rádióban, miközben arra vártam, hogy elbúcsúzzanak egymástól. Az apa megölelte felnőtt lányát. A férfi magas volt, és esetlen, a mozdulattal lesodorta lánya zöld kötött sapkáját, amely a földre esett. Elmosolyodott az ügyetlenségén, lehajolt, és felvette a sapkát. Azután néhányszor a combjához ütögette, hogy lerázza róla a havat, majd visszatette a lánya fejére. A mozdulat szinte komikusnak hatott, láthatóan nem volt benne gyakorlata. A nő megigazította a sapkát, hogy az, rövid, barna haját eltakarva, kissé hátracsússzon a fején. Aztán felemelte a legelső lépcsőfokon található nagy kék hátizsákot, bal vállára dobta, majd kézbe vette a mellette lévő régimódi, fém diplomata táskát. Szabad kezével felém mutatott. Az apja bólintott, és megérintette a nő kék parkába bújtatott hátát, aki mondott valamit, mire az apja elmosolyodott, a nő pedig elindult felém a járdán.

A huszonhat éves nő kérésének eleget téve, az általa megadott címtől tíz-tizenöt méterre parkoltam le.

Néhány perccel ezelőtt láttam őt életemben először.

Bizarrnak éreztem, hogy nem segítsek neki betenni a csomagjait a kocsiba, és az apját sem üdvözölöm. Ezért, miközben a sebességváltó

kar fölött áthajoltam, hogy kinyissam az utasoldali ajtót, odaintettem a szélvédőn keresztül. A robusztus férfi könnyedén cipelhette volna a lánya csomagjait, ám ő nyilvánvalóan meghagyta az apjának, hogy ne kísérje az autóhoz. Most azonban, ahogy nyugtalanul állt a bejárat előtt, az apa visszaintett nekem.

Miután betette a hátizsákot a csomagtartóba, a fiatal nő beült az első ülésre, és üdvözölt.

– Jó napot! Synne Løken Kristiansen – nyújtotta felém a kezét.

– Carla – válaszoltam. – Ruud.

A diplomatatáskát a lába közé állította a padlóra, és megköszönte a lehetőséget, hogy velem utazhat.

Az egyik kórházbeli kollégám keresett meg pár nappal korábban, mert egy reggeli értekezlet után azt mondtam, hogy most pénteken felutazom a völgyben fekvő kis településre, ahol felnőttem, hogy meglátogassam az anyámat. A kolléga, Morten Øynes, egy barátságos, kisportolt aneszteziológiai szakápoló, lelkesen mesélte, hogy az unokahúga is pont oda készül, méghozzá ugyanazon a napon. Büszkén magyarázta, hogy a családja kicsi és igen összetartó, így gyakran beszélnek egymással. Épp ezért tudta, hogy az unokahúga elfogadott egy felkérést az egyik helyi színházi csoportnál egy darab színpadra állítására vonatkozóan, és ezért a lány hét héten keresztül ott is marad.

Synne kissé hátratólta az ülést, és integetett, amikor elhaladtunk az apja mellett, aki továbbra is a bérház bejárata előtt álldogált. Ahogy a havas utcákon az autópálya irányába manővereztem az autót, egy sor kérdéssel kezdett bombázni.

Elmeséltem, hogy az ősszel töltöttem be a hatvanat. És azt, hogy ez remek érzés, mindenesetre jobb, mint a másik lehetőség – hogy rosszul érezzem magam miatta. Elmeséltem, hogy szeretek aneszteziológusként dolgozni, és terveim szerint még jó ideig nem vonulok nyugdíjba. Hogy két felnőtt gyermekem van, egy harmincegy éves lá-

nyom és egy huszonnyolc éves fiam. Hogy Ingrid egy bioélelmiszert árusító üzletben dolgozik, Johannes pedig egy középiskolában tanít történelmet, miközben a 18. századi Franciaország történelmével foglalkozó mester-diplomamunkáját írja.

És hogy egy emberöltővel ezelőtt elváltam.

Amikor ezt mondtam, elmesélte, hogy a szülei három évvel ezelőtt szétköltöztek, és megkérdezte, mit értek egy emberöltő alatt. Azt válaszoltam, hogy több mint huszonöt évet.

– Mi történt? – kérdezte.

Még az autópályát sem értük el, és ő teljesen természetesnek gondolta, hogy megkérdezze, miért váltunk el Torsteinnel, amikor a gyerekek még egészen kicsik voltak. Nem tudom, miért nem utasítottam vissza a kérdést, mindenesetre nem tettem, helyette azt válaszoltam, mindketten beláttuk, hogy a szerelmünk véget ért – még ha nem is ez volt az igazság.

Azt mondta, minden bizonnyal szörnyű lehetett ezt beismerni. Erre nem válaszoltam semmit. Ekkor egyenesen nekem szegezte a kérdést: – Nem volt szörnyű belátni?

– De, talán – feleltem.

– Talán? – kérdezte.

Synne többet akart tudni. Elmeséltem, hogy egy öreg házban nőttem fel, amely egy erdős hegyoldalban található – két szerető szülővel és egy nagypapával. Hogy az oslói orvosi egyetemre jártam, hogy az anyám, aki elmúlt kilencvenéves, ápolási otthonba került, miután tavaly elesett, és megrepedt a csípője, de olyan stramm, akár egy igásló. Synne különösnek tartotta, hogy egy haszonállathoz hasonlítom a saját anyámat.

Elnevettem magam. – Az „erős, mint egy igásló” valójában egy bevett pozitív kifejezés – mondtam, és rápillantottam. Komoly arccal meredt maga elé.

– Akkor is elég különös hasonlat – mondta.

Már bántam, hogy felajánlottam a fuvart. Rájöttem, hogy így nem lesz idő és lehetőség sem rádióhallgatásra, sem csendes utazásra. Kénytelen leszek ezt a nőt hallgatni, aki folyamatosan kérdésekkel bombáz, bár igyekeztem jelezni, hogy nincs kedvem válaszolni.

Ahogy elhaladtunk Asker mellett, elmesélte, hogy tizenöt éves korában olvasta először *A Karamazov testvéreket*, ugyanannyi idősen, mint az amerikai író, Susan Sontag, és azóta többször is elővette. Ennek a regénynek a részeit fogja most színpadra állítani és a mai norvég környezetbe helyezni a színházi csoporttal.

Kinyitotta a lábánál álló kopott, nyolcvanas évekbeli diplomata-táskát, és egy kéziratot húzott elő.

– Nem tudom megnézni vezetés közben – mondtam.

– Persze, tudom, csak meg akartam mutatni. Itt, az első oldalakon, négy férfit rajzoltam le, mindannyiukat szimbolikus és jellegzetes jelmezekben ábrázoltam. Testvérek, illetve féltestvérek, és egy-egy embertípus képviselőit jelenítik meg. A fivérek egyike megölte az apjukat.

Egy revütársaságon kívül egyetlen otthoni színházi csoportról sem hallottam azelőtt, és csak meglehetősen halványan tudtam felidézni *A Karamazov testvérek* tartalmát. Csupán a regény egyes részeit olvastam gimnazistaként.

– Középiskolás koromban olvastam, de sajnos nem sok mindenre emlékszem belőle – mondtam.

– Ó, az meg hogy lehet? – csodálkozott.

– Több mint negyven évvel ezelőtt történt – válaszoltam.

– Akkor is. Hiszen ez a regény az élet valamennyi nagy kérdését felveti. Bűn és büntetés, megbocsátás és megbékélés.

Önirónia nélkül beszélt, akkor sem nevetett, amikor „az élet nagy kérdései” kifejezést használta.

Azután teljes komolysággal kijelentette, hogy valamennyi regény közül *A Karamazov testvérek* a legbölcsebb történet arról, hogy hogyan éljük az életünket.

– Igen, emlékszem rá, hogy jó volt – jegyeztem meg.
– Az összes valódi művészet erről szól – mondta, miközben elhaladtunk a kilométer hosszú Liertoppen bevásárlóközpont mellett.
– A művészetnek az a feladata, hogy elgondolkoztasson azon, hogyan élünk. Magának orvosként értékelnie kellene ezt – tette hozzá.

– Jobban kellene értékelnem, mint másoknak?

– Úgy gondolom, hogy igen. Végül is a művészet a változás létrehozásáról és megtapasztalásáról szól. Ahogy a betegség is. A változás a testünkben történik, a betegség és a szenvedés hatására mind fizikailag, mind mentálisan megváltozunk, nem igaz? A változás bennünk rejlik, mint valami mély árnyalat, amely egyszerre teremti és alakítja át a tapasztalatainkat. Nem ezt látja nap mint nap, amikor a munkája során rosszabbnál rosszabb fizikai állapotban lévő emberekkel találkozik?

– De, bizonyára – feleltem.

Nem tudtam, mit válaszoljak ezekre a felvetésekre. Inkább a fiatalkoromban látott revüelőadásokról szerettem volna beszélni. Kedvem lett volna elmesélni, hogy egyszer az egyik revüszámban az anyámat parodizálták ki. Az 1980-as évek egyik nyarán anya, aki akkoriban felháborodott juhtenyésztő volt, részt vett egy egészen aprócska tiltakozáson, amelyet az oslói mezőgazdasági politikusok ellen szerveztek. A barátnőjével, Elsával, és néhány másik nővel együtt szlogeneket kiabáltak, és úgy tettek, mintha egy óriási felvonulás részei volnának, amelyet országos figyelemmel kísérnek a politikusok. Valójában mindössze négy középkorú asszony gyűlt össze a benzinkút kútoszlopai körül. A színpadon teljesen idiótának állították be anyát, túlságosan rövid kötényben és nagy gumicsizmában ábrázolva. Nagyon a szívére vette azt a darabot.

A hóba és fagyba burkolózott Drammen felé közeledtünk.

– A *Karamazov testvérek* most készülő színpadi előadásában – mondta Synne, miközben visszatette a kéziratot a diplomatatáskába,

és a helyére kattintotta a két kis zárat – úgy fogjuk használni a történetet, hogy a közönség felismerje saját magában a beteget és az idegent.

– Maga írta a darabot? – kérdeztem.

– Igen. A regény alapján. Sőt, a díszlet és a jelmezek terveit is én készítettem. – Most elmosolyodott. – Olyan régóta foglalkozom vele, hogy néha úgy érzem, egész életemben ezen dolgoztam – mondta. – Tehát a darab ezekről a fivérekről szól, az életükről, amely megváltozik. És csakúgy, mint a betegség esetében, idővel megértjük, hogy amikor valami összeomlik, akkor valami új jön létre. A változás lehetőségé ott van a beteg testben, a beteg lélekben. Hiszen a fájdalom és a szenvedés segít rájönni arra, hogy mi az igazán fontos az életben. Ám a fivérek esetében nem feltétlenül olyan belátásról van szó, ami pozitívumot hoz magával. Ahogy a maga munkájánál, a kórházban sem így van.

– Nálunk a változás akár a veszteségről is szólhat – mondtam. – Maga szerint miféle belátásra lelhet az ember egy kórházban?

– Nem úgy szokott lenni, hogy azok, akiket maguknál kezelnek, csupa hétköznapi dolgot említenek meg, olyanokat, amiket azelőtt soha nem értékelték, de most hirtelen fontossá, sőt a leglényegesebbé válnak számukra? Mert a betegség élesebbé teszi a látást. Akárcsak a színház. Mindkettő arra szolgál, hogy a váratlan képeket beengedjük az életünkbe. Az emberek általában robotpilóta üzemmódban működnek. Minden áldott nap ugyanazt csináljuk, fogalmunk sincs róla, hogy most épp autót vezetünk vagy másként töröljük le a port, mint ahogy az előző ezer alkalommal tettük. És azután egyik pillanatról a másikra eltűnik minden, mintha nem is éltünk volna, miközben ezt a végtelen sok ismétlődést végeztük. *A Karamazov testvérek* vagy bármely más valódi művészet azonban mintha az élettelenlétet aktiválná bennünk, arra készítet, hogy másként nézzünk azokra a dolgokra, amiket a mindennapi rutin csaknem megölt. Tud követni? Így aztán, ha a művészet meghal, nagy bajban leszünk.

Synne hangosan beszélt, láthatóan teljesen komolyan vette mondanóját, és nem tudta megállni, hogy ne lovalja bele magát. Bólintottam, majd megjegyeztem: – A betegek leginkább az egészen egyszerű és rutinszerű dolgokra vágynak. Például, hogy képesek legyenek önállóan járni és enni, vagy hogy együtt lehessenek a gyerekeikkel. Vagy arra, hogy port törölhessenek, ahogy maga említette.

– Úgy bizony – bólint. – Látja? Pontosan erről van szó!

Úgy tett, mintha neki lenne igaza, én pedig tévedtem volna.

A temetése után borzasztóan gyötört a gondolat, hogy ezalatt a beszélgetés alatt végig elnézően mosolyogtam. Tudom, hogy néha ezt csinálom, amikor idegesít valami.

Még egy órán keresztül ugyanazokkal a nagy szavakkal beszélt. Arról, hogy a művészet azért van, hogy a közönség újra felfedezze a portörlést. Hosszasan taglalta, mennyire lenyűgözi a betegség, elmesélte, hogy egy darab rendezéséhez régi, névtelen kórlapokat kutatott fel, hogy a karaktereit különleges diagnózissal vagy betegséggel lássa el, ami fogékonyra teszi őket „a valódi kérdésekre”, ahogy fogalmazott. És valójában az aneszteziológusi munkám miatt fogadta el a lehetőséget, hogy velem autózzon, ahelyett, hogy autóbusszal utazott volna, amit melleleg sokkal jobban szeret.

– Mert hát fárasztó hosszú órákon keresztül ennyire közel ülni egy idegenhez – mondta. – De amikor Morten felhívott, hogy magával tarthatok, arra gondoltam, hogy nem szalaszthatom el a lehetőséget.

– Mindig is érdekelte a színház? – kérdeztem.

Nem válaszolt, csak újra kinyitotta a lába között lévő táskát, és egy uzsonnás csomagot húzott elő. Az ölébe tette, kibontotta a csomagolópapírt, és eltávolította az elválasztópapírt a legfelső kenyérszeletről. A szendvicsen sajt és egy akkurátusan kidolgozott paprikaarc volt a

feltét, amelynek a szemét két kisebb zöld darabka jelezte, a mosolygó száj pedig egy piros, félbevágott paprikakarikából készült.

– Kéri? – kérdezte, és felém nyújtotta a szendvicset. – Magának készítettem.

Azt válaszoltam, hogy csábítónak tűnik, de reggeliztem, mielőtt elindultam, ezenkívül mindkét kezemnek a kormányon kell lennie.

Egy kamion hajtott el mellettünk, éreztem a légnyomást, ahogy elhaladt.

– De meg kell hagyni, igazán vidám és elégedett emberkének tűnik! Lehet, hogy a jövőbeli közönség egyik tagja? – mondtam.

– Nem áll szándékomban különösebben megnevettetni a közönséget az előadás alatt – felelte, és egy darabig szótlánul evett. Azután bocsánatot kért, amiért nem válaszolt a kérdésekre, hogy mindig is érdekelte-e a színház. – Azt hiszem, egyesek úgy tekintenek a színházra, mint az öröm vagy megértés elérésének egy formájára. Nem tudják pontosan miért, mégis kényszerítik magukat arra, hogy ülve maradjanak, és végignézzék a darabot, mert azt remélik, hogy eljutnak valamiféle célhoz. Érti, mire gondolok?

Bólintottam, és alacsonyabb sebességbe kapcsoltam, mert a Lågen mentén az út a folyó kanyarulatait követte, és helyenként meglehetősen síkos volt.

– De a magam részéről nem hiszem, hogy erről a homályos célról van szó – folytatta. Megette a szendvics maradékát. – Susan Sontag azt írja, hogy ez a fogékonyságról szól. És fogékonynak lenni annyit jelent, hogy készek vagyunk a változásra. Azután nincs semmi, csak maga a fogékonyság, és amit a hatása bennünk előidéz.

– Úgy látom, sokat foglalkozik Susan Sontaggal. Nem olvastam tőle semmit. De van bármiféle ellentmondás aközött, hogy a fogékonyság – ahogy ő vagy maga nevezi – megváltoztat, és aközött, hogy egy kicsit emelkedettebbnek vagy bölcsebbnek szeretnénk érezni magunkat egy előadás után? – kérdeztem.

– Nem, egyáltalán nincs. Ezért akartam beszélni magával. Hiszen betegnek lenni annyit jelent, hogy fogékonyak leszünk a szenvedésre.

Rettenetesen bosszantott ez a kijelentés. Synne folytatta:

– Sokak számára a szenvedés olyan felismeréseket nyújt, amelyekkel a betegségük előtt nem rendelkeztek. Ezért azt mondhatjuk, hogy a betegség vagy egy sérülés – csakúgy, mint a művészet – valamilyen módon képes megtisztítani, kiélesíteni az ember látását a betegsége előtti állapothoz képest. Utána azonban visszatérünk „saját magunkhoz”. – Ujjaival idézőjelet rajzolt a levegőbe. – Amikor meggyógyulunk, vagy elhagyjuk a színház épületét, a gondolatok, amelyeket nem sokkal korábban igaznak és fontosnak éltünk meg, eltűnnek.

– Nem értek egyet azzal, hogy a betegség szükségszerűen nagy belátással vagy felismeréssel jár együtt. Ugyanolyan eszméléseket látok egészségeseknél is, mint a betegek esetében. És mi van azokkal, akik évek óta betegek, akiket minden egyes nap emlékeztetnek a saját betegségükre? Ők nem tudják elfelejteni, hogy kerekesszékekben ülnek, vagy a testük tele van rákos sejtekkel, vagy van, aki belebetegszik egy gyermek vagy egy idős apa hiányába – mondtam. – Talán az az egyetlen általános felismerés, hogy lényegében egyes-egyedül vagyunk a sorssal szemben?

Synne nem válaszolt, az úton a következő kanyarra meredt. Majd egy újabb szelet kenyeret vett elő az ölében lévő uzsonnáscsomagból. Ezúttal nem kérdezte meg, hogy kérek-e.

Elhagytuk azt a kijáratot, ahol évtizedekkel ezelőtt egy alkalommal letértem az autópályáról.

– Egyszer kihajtottam ezen az úton, amikor a gyerekek kicsik voltak – mondtam, és gyorsan kipillantottam az ablakon jobbra, Synne oldalán.

– Tényleg? – Érdektelennek tűnt a hangja. Ennek ellenére mesélni kezdtem arról az esetről, amikor egy péntek este Ingriddel és Johannesszel utaztunk fel a szüleimhez. Javában tartott a tavaszi olvadás,

az út egy vizes területen haladt át, ahol a hó maradványai és az agyag iszapfördővé változtatták az árok szélét.

– Johannes nyafogott, hogy pisilnie kell, ezért lendületesen lekanyarodtam itt, majd szép lassan lecsúsztam az útról, jó darabon be a mocsaras területre. Ez még jóval a mobiltelefonok ideje előtt volt. Johannes talán nyolc- vagy kilencéves volt, Ingrid pedig tizenkettő lehetett. A lányom teljesen pánikba esett, zokogásban tört ki, és látta maga előtt, hogy örökre ott ragadunk az agyagos árokparton, így aztán lehetetlennek tűnt az autóban hagyni őket. Nagyjából egy kilométert sétáltunk az úton, és bekopogtattunk egy gazdához traktorért. Rendes, segítőkész fickó volt, minden gond nélkül kihúzta az autót az árokból.

Synne az utolsó kenyérszelet köré tekerte a csomagolópapírt.

– Szerettem volna fizetni a segítségéért – folytattam. – De tudja, mit mondott?

– Nem.

– Amikor bekopogtattunk hozzá, bemutatkoztam, ő azonban akkor nem reagált a nevemre. Viszont ahogy fizetni akartam, azt mondta, Carla nevű nőtől nem fogad el pénzt.

– Végül is nem Berit vagy Torill, ahogy a generációja többségét hívják – jegyezte meg Synne, miközben visszatette az uzsonnacsomag maradékát a diplomatáskába, és visszakattintotta a zárat.

Elmosolyodtam. – Ez igaz. Nem is tudom, hányszor meséltem már el, hogy a nevemben az égvilágon semmi egzotikus nincs, a szüleim ugyanis maguk után neveztek el: Caroline és Lars.

– Micsoda önkép – mondta Synne. – Saját magunkról elnevezni a gyerekeinket.

– Valószínűleg nem különösebb, mint hogy a szülők a saját meggyőződésük és nézeteik szerint igyekeznek nevelni a gyerekeiket, eszerint igyekeznek hatni rájuk, és eszerint próbálják átadni saját értékeiket, nem?

Synne nem válaszolt.

A baleset előtti utolsó percekben Synnének elment a kedve attól, hogy a betegségről és a művészetről beszélgessem. Talán csalódást okoztam neki, mert nem az az inspiráló útitárs voltam, akiben reménykedett.

Ehelyett arról kezdett kérdezősködni, hogy én is olyan környezet-tudatosan élek-e, mint a lányom. A legszívesebben azonnal rávágtam volna, hogy Ingrid csupán másodállásban dolgozik ott, és teljesen véletlen, hogy épp egy biobolt alkalmazottja. Sem a gúnyolódást, sem pedig a leereszkedő hangnemet nem bírtam elviselni.

– Valószínűleg nem vagyok olyan tudatos – válaszoltam. – De amikor lehetőségem van rá, nála veszek zöldséget.

– Annak kellene lennie – jelentette ki Synne.

– Minek kellene lennem?

– Környezettudatosnak. Csodálom azokat az embereket, akik növényvédő szerek és műtrágya nélkül termesztett élelmiszerekkel foglalkoznak. Ha nincs, aki árulja, akkor termesztetni sem fogja senki.

Szégyelltem magam, amiért nem beszéltem büszkén Ingrid bolti munkájáról, de Synne kiszámíthatatlansága provokált.

Csak bólintottam, és a vezetésre koncentráltam.

Miután egy ideig csendben ültünk, bekapcsoltam a rádiót. A *Wish You Were Here*-t játszották, egy olyan dalt, amelyhez többé-kevésbé semleges érzések fűztek, Synne azonban elmesélte, hogy egészen tíz-tizenegy éves koráig ezt hallgatta altatódalként, ez volt ugyanis az apja kedvenc száma. Éreztem a gyerekes örömet, amikor teljesen semleges hangon közöltem, hogy sosem voltam különösebben odáig a Pink Floydért.

– Miért mondja ezt? – kérdezte. Nem értelt a kijelentésem ellen, de megismételte a kérdést, amikor nem válaszoltam. – De tényleg, miért mondja ezt?

– Miért mondja az ember azt, amit gondol? – kérdeztem vissza.

Ekkor gúnyos nevetést prüszkölt ki az orrán, a következő kanyarban pedig kisiklottunk – egyenesen át egy alacsony hótorlaszon, le egy meredek lejtőn.

A pánik hideg sugarak és tüskék módjára fúródott az agyamba. A kormánykerék nem engedelmeskedett, a saját sikolyaink és az autó fülsértő, fémes robajának csapdájába estünk. A kocsi néhány jókora havas kövel találkozva fejre állt, majd tovább-bucskázott. Miközben elsodortunk egy fenyőtörzset, érzékeltem a körülöttünk zörgő fém diplomatatáskát. Az autó újra fejre állt, és végül egy fába csapódva, a kerekein landolt.

Az iszonyatos, erőszakos hangok után néma csend lett. Leszámítva Synne légzését, amely kétségbeesett zihálásnak tűnt. A diplomatátáska valószínűleg a torkán találta el, mert két kézzel markolta a nyakát, a szeme hatalmasra tágult, a pupillája nagy és rémült volt – valamennyi klasszikus tünete mutatkozott annak, amit ma már le tudok írni, mert neve is van: részleges, akut felső légúti elzáródás, be- és kilégzési sípolás.

Amikor az autó lesodródott az útról, az azt követő másodpercekben, azt hiszem, Ingridre és Johannesre gondoltam, a halálra és a szélvédőn végigsöprő hóra. Elképzélhető, hogy néhány pillanatig eszméletlen voltam. Nem tudom. Mindenesetre érthetetlenül sértetlen maradtam, és emlékszem Synne nyakára kulcsolódó kezére, és hogy ösztönösen megértettem, hogy a szájból szájba lélegeztetés nem lehetséges. Az egyetlen dolog, ami megmentheti őt, ami levegőt juttathat a szervezetébe, ha sikerül közvetlen hozzáférést biztosítanom a nyakán. A ziháló hang enyhült, az ajka elkékült, a torka körüli fogás lazult, én pedig azt sikoltoztam, hogy megmentem. Emlékeztem a találékony és gyorsan reagáló orvos történetére, aki egy olyan baleset helyszínéhez érkezett, ahol egy nő légútjai teljesen el voltak záródva. Az orvos egy BIC golyóstollat vett elő a belső zsebéből, kihúzta

belőle a vékony, hajlítható, kék műanyag csövet, egy zsebkéssel utat vágott a nő nyakán, és a lyukon keresztül egyenesen a légcsőbe vezette a tollat. Egészen addig lélegeztette így, amíg a helyszínre kiérkező mentősök át nem vették a sérültet. Tudtam, hogy van egy ilyen toll a kesztyűtartóban, de az az átkozott műszerfal kimozdult a helyéről, és nem tudtam kinyitni az ajtaját. Teljes erőből belerúgtam, mire a kemény műanyag megrepedt. Ismét megrúgtam, ekkor egy darab kitört belőle, ezután bepréseltem a kezem a résen, és megkerestem a tollat. Miközben kihúztam, mélyen felhasítottam a kézfejemet, de az adrenalin miatt ezt sokáig észre sem vettem. Ott ültem a reszkető, sérült kezemben a tollal, kiszedtem belőle a rugalmas, kék műanyag csövet, talán még egy zsebkés is volt a táskámban, és át tudtam volna dugni a tollat a ligamentum conicumra, a nyak alján lévő kis mélyedésen, hogy életet leheljek Synnébe. Megvolt hozzá a tudásom, mégis teljességgel megbénultam. Nem bírtam cselekedni, úgy éreztem, hogy megölöm, ellopom élete utolsó perceit, és gyilkossá teszem magam. A szeme még néhányszor ide-oda rebbent, azután a pillantása kihunyt, és Synne hangja elcsendesedett. A kórház sürgősségi osztályán mindig hallhatók különböző hangok – a vizsgálatot végző orvosi kezek keltette zajok, az osztály vezetőjének kérdései és utasításai. De most itt nem volt semmilyen zaj. Synnének iszonyúan kevés ideje maradt hátra. Egész testemben remegve tapasztottam a számat az övére. Kifacsarodott pózban ült az utasülésen, de belé akartam lélegezni a levegőmet, még ha valószínűleg tisztában is voltam vele, hogy hiába.

Valaki látta az autó nyomait, és mentőt hívott. Fogalmam sincs, mennyi idővel később érkeztek ki a helyszínre, mindenesetre a rendelkezésemre álló percekben nagyon sok ember életét hagytam széthullani.

2

A következő néhány órára felvillanó képekben emlékszem. Látom, ahogy a férfiak kiemelik Synnét az autóból, megpróbálják újraéleszteni, de feladják. Hallom, amint a kordában tartott hangom azt mondja: összezúzódott a gégeje. A hang valaki másé volt, mert a valóságban alig bírtam beszélni – teljesen megbénultam. A testemet megdermesztette a fájdalom, bár látszólag sértetlen voltam.

Emlékszem a kék fényekre, amelyek olyan erősen tükröződtek, hogy a hó villogott.

Nem tudom, hogyan kerültem ki a kocsiból, és hogyan jutottam fel az útra. Emlékszem a kíváncsi autósok sorára, akiket a mentőautó, a rendőrautók és az autómentő mellett továbbengedtek. Mintha rémlene egy rendőrnő barátságos arca és a halkán feltett, megértő kérdések, de az is lehet, hogy csak utólag képzeltem hozzá az eseményekhez – az ügyiratokból. Emlékszem, hogy az egyik mentős bekötözte a felhasadt kézfejemet, és arra is, hogy azt mondom, nem akarok bemenni velük a kórházba, hogy megnézzék, nem sérültek-e meg az idegek a kezemben, vagy hogy egyéb módon kivizsgáljanak. Sőt, egyenesen *ellenszegültem* a felajánlásnak.

A vértesztek és az alkoholszondás vizsgálat emlékei teljesen törölődtek az agyamból.

A nyomozás irataiból tudom, hogy egyetlen szemtanú állítása szerint sem haladtam túl gyorsan, az autó megfelelő műszaki állapotban volt, és hogy az úton képződött vastag jég réteg halálcsapdává változ-

tatta a kanyart. Egy ideig úgy tűnt, a helyi önkormányzat úttisztító csapata viseli a felelősséget az úttestet borító jégért, ám később ezt a vádat is ejtették.

Ugyanezen dokumentumok szerint azonnal jeleztem, hogy az elhunyt torkának sérülése miatt tudtam, hogy a szívmasszázs és a szájból szájba lélegeztetés hiábavaló, mégis megpróbáltam. És hogy nem sikerült lyukakat vágnom az elhunyt torkán. Mivel sokkos állapotban voltam, senki sem gondolta úgy, hogy ezt kellett volna tennem, bár a dokumentumok azt is megemlítik, hogy „az aneszteziológiára szakosodott sofőr más körülmények között esetleg képes lett volna egy ilyen életmentő beavatkozásra”.

Az összetört kocsi lassan felhúzták az emelkedőn, de mielőtt az autómotó trélerre csörlőzték volna, a rendőrség kivette belőle Synne hátizsákját és a kék parkát, amelyben a mobiltelefonja és a pénztárcája volt a bankkártyával.

Vacogó fogakkal a hóban hagyott diplomataáskára néztem. Öszszefogtam a saját csomagommal együtt. Abszurdnak hangzik, de azt hiszem, azt mondogattam magamnak, hogy így majd felmelegszik.

A kihallgatás és a vizsgálat után azt kértem, hogy vigyenek a Bergheim ápolási otthonba, ahol anyám élt. Lehet, hogy már korábban aludni tért, vagy a régi karosszékében szunyókált egy takaróval az ölében. Fogalmam sincs, hány óra lehetett, vagy hogy ki vitt el az otthonig. Mindenesetre egy barátságos, szótlán ember volt.

Bár hatvanéves voltam, hozzá akartam menni, aki mindig megvizsgált gyerekkoromban, ha lehorzoltam a térdemet, vagy ha szomorúság ért. Felültetett a konyhapultra, hogy megvizsgálja, hol fáj. Anya volt az, aki rávett, hogy majszoljak el egy kekszet, amíg ő megtisztította a sebet, ragtapaszt tett rá, és azt mondta, hogy minden rendben lesz.

Amikor gyerekeim lettek, én is ugyanezt csináltam, amikor a

szüleimnél nyaraltunk. Én ültettem fel ugyanarra a szürke, pókháló-
mintás respatexpultra azt, aki megütötte magát, kekszet nyomtam a
kezébe, és nyugtatni próbáltam, miközben gondosan megvizsgáltam
a horzsolásokat és karcolásokat.

Amikor kinyitottam anya szobájának ajtaját, sötét volt odabent. A lá-
bam remegni kezdett, és leereszkedtem az ágya melletti székre. Anya
felkapcsolta az éjjeli lámpát, és azt mondta, csak másnap számított a
látogatásomra, de még nem aludt. Láttam, ahogy felém nyújtja rán-
cos kezét, én pedig olyan erővel ragadtam meg, hogy szinte feljajdult.

Felült az ágyban, és figyelmesen végighallgatott.

– Ez borzasztóan szomorú – mondta, miután elmeséltem neki
mindent.

Anya kilencvenéves volt, mégsem bírtam megállni, hogy megkí-
méljem a brutális baleset részleteitől. Még csak a „szabadon távozhat”
lehetősége sem volt adott számára, ahogy azt velem néhány órával
korábban a rendőrségen közölték. Bal kezemmel továbbra is az
övébe kapaszkodtam. A jobb kezem, amelyet a mentős lekezelt és
bekötözött, sajogva feküdt az ölemben. Az járt a fejemben, hogy nem
éremlek kisebb fájdalmat ennél.

Anyám nem vonult vissza, mint ahogy azt fiatalabb koromban
több ízben átéltem. Akkoriban hasonló helyzetben azt mondta volna,
hogy rá kell néznie a juhaira, vagy hogy inkább apámmal beszéljek
a nehézségekről.

Most csak azt akartam hallani, hogy minden rendben lesz, hogy
ő mindig itt lesz, és hogy nem az én hibám volt.

– Egyszer én is megpróbáltam elolvasni *A Karamazov testvéreket*
– mondta anya. – De szörnyen fárasztónak tűnt, nem jutottam vele
sokra. És újabb esélyt nem adtam neki. *A Háború és béke* viszont
tetszett.

Ma reggel még Synne Løken Kristiansent foglalkoztatta ez a

regény. Mostanra pedig halott volt. A zokogás heves hullámokban tört fel belőlem, meg sem próbáltam visszatartani. Azonnal átadtam magam a sírásnak.

Anyám nem mondott semmit, csak együttérző pillantással nézett rám. Mintha a sírást kívülről mérték volna ki rám, ő pedig tudta, hogy egy idő múlva a zokogás elcsendesül majd. Valaki mást fog megtalálni, Synne apját. A magas férfit, aki olyan esetlenül állt a járdán.

– Nem tudom, mit mondjak – szólalt meg anya.

– Én sem. Még csak azt sem tudom, mit gondoljak.

– Bárcsak vigaszt nyújthatnék neked, de annyira öreg vagyok, hogy nincs, amivel megnyugtathatnálak – mondta lassú és kissé remegő hangján.

Lehunytam a szemem. Csak itt akartam ülni a széken, hogy anyám mellett aludjak, és arra vágytam, hogy ébredés után újra önmagam legyek. Nem akartam ebben a zokogástól elnehezült testben lenni.

– Nem úgy van – törte meg a csendet anya egy idő múlva –, hogy bárhol, bármelyik úton áll meg az ember, ott biztosan történt már valami szörnyűség? Egyszer valamikor. Ahogy a mondás tartja: ahol az ember ásót nyom a földbe, gyötrelem kerül napvilágra.

– Úgy érted, hogy túl leszek rajta? Vagy hogy nem én vagyok az egyetlen, aki szenved, mert mindenhol ott a gyötrelem?

– Túl leszel rajta. Az idő áldás.

Elhúzta a kezét, és visszadőlt az ágyra. Megigazítottam a párnáját. Hosszú, vékony szálú ősz haja összegyűlt a feje alatt. Anyámnak felnőttként mindig hosszú haja volt.

Vajon túljutok ezen az egészen még anya életében? Sikerül túljutnom rajta, hogy újra az a gondoskodó felnőtt legyek, aki lenni akarok?

Két kezét a paplan fölé fektette. A keskeny, ráncos és ismerős ujjait. A jegygyűrűjére pillantottam. Apa már több mint három éve meghalt.

– Mostanra már biztosan értesítették az apját – szólalt meg anya.
Bólintottam. Láttam magam előtt, ahogy megkapja a hírt.

– Az emberek mindig azt mondják, el sem tudják képzelni, milyen érzés lehet ilyesmiről értesülni. Én viszont tudom, milyen, mert én is ilyen híreket közlök – mondtam.

A kórházban tudtam, hogy a szavaim megváltoztathatják a betegek vagy a rokonok életét. Természetesen nem az én szavaim okozták a sérülést, de én voltam a hírhozó. Elmondtam egy nőnek, hogy nyaktól lefelé lebénult, vagy én közöltem a kétségbeesett szülőkkel, hogy a fiuk soha többé nem ébred fel, és előbb-utóbb le kell kapcsolnunk a lélegeztetőgépről. Mint amikor egy lelkész felfelé lépked egy lépcsőn, hogy átadjon egy halálhírt. Tudja, hogy az emberek odabent a házban reménykedve, talán kissé szórakozottan közelednek az ajtóhoz, ahogy azt is, hogy amikor ez az ajtó bezárul mögötte, az élet soha többé nem lesz ugyanaz az ott lakók számára.

Most Synne robusztus apja nyitott ajtót. Többször is látta maga előtt az utolsó érintést, ahogy a keze a lánya élettel teli hátához nyúl. Hangoosan felkiáltott, vagy talán a két lába csuklott össze alatta, mert nem bírták elviselni a súlyos kétségbeesést. Talán a folyosón feküdt, és egy ismeretlen lelkész vigasztalta. Egy idegen nő ápolt, őszes hajjal, a keskeny fehér körgallérral ellátott sötét papi ingben. A keze megpróbált végigsimítani a férfi hátán. A lelkész nő talán eltűnődött azon, vajon az apa miért nem kérdezi meg, hogyan halt meg a lánya, nagy fájdalmak-e, felelősségre vonható-e valaki a baleset miatt, láthatja-e a lányát. A lelkész nő ráért, nem akart több kérdést kikényszeríteni belőle, mint amennyivel a férfi egyszerre szembe tudott nézni. Ezenkívül nem tudta, hogy a férfi egész délután a rádiót hallgatta, ahol többször is beszámoltak a dugóról, amely a 40-es országúton alakult ki egy autóbaleset miatt. Hogy szinte várta a lelkészt, mert a lánya nem vette fel a telefont. Hogy aggódva és megnyugtatóan beszélt a

macskához, amely valójában Synnéé volt, de nála maradt, miután a lánya elköltözött otthonról.

Volt egy anya is, és két fiútestvér, az egyik fiatalabb, a másik idősebb, mint Synne. Láttam őket a temetésen.

Fogalmam sem volt, hogy mennyi lehet az idő. Anya elaludt. Az arca olyan ismerős volt, ugyanakkor öregesen idegen a ráncokkal és barázdákkal, a tisztán kirajzolódó szemgödörrel. Az egykor szép vonalú, sötét szemöldök mára sápadt, tüskeszerű, szinte rendetlen szálakból állt a szeme fölött. Fejét felém fordítva feküdt, az orcája bőre a párnán nyugodott. A puha, vékony bőr mély barázdát hagyott az arccsont alatt.

Legszívesebben odafeküdtem volna mellé az ágyba. Odakint éjszaka volt. Felálltam, és behúztam a bézs és barna csikos függönyt az ablak előtt. Az egész este folyamán, ahogy meséltem, amikor sírtam, és mialatt hallgattunk, a képek újra és újra a fejemben keringtek. Mint valami hatalmas fogaskerék. A kormányon pihenő kezem, a nem engedelmeskedő kerekek, a sikoltások és a kocsi fémjének fülsiketítő lárájája. Synne torkát markoló keze és az egyre csendesülő zihálás. Ahogy azt mondom, nem rajongok különösebben a Pink Floydért. Wish you were here.

Felvettem a kabátomat, lekapcsoltam az éjjeliszekrényen álló lámpát, kiléptem a folyosóra, és kimentem az üvegajtón. A bal kezemben a csomagomat vittem, a jobban Synne diplomatatakáját. Fájt a kezem, miközben cipeltem.

A házunk magasan a központ felett helyezkedett el, a hegy irányában, egy hosszú, kanyargós út végén. Már jóval azelőtt ott állt, hogy a megfelelő út elkészült volna. Az utolsó kétszáz méteren nem volt közvilágítás, azt a részt csupán a hold halvány fénye világította meg. A telkünkkel határos kis gazdaságtól, ahol annak idején anya tartotta a juhait, vakon is hazataláltam volna.